

TERAPEUTISK KVACKSALVERI: INCESTHYSTERIN EN SKAMFLÄCK FÖR PSYKIATRIN

Germund Hesslow

Svenska Dagbladet 1996-05-17

[Slutreplik om bortträngda minnen]

Kan en ung flicka vara utsatt för regelbundna traumatiska sexuella övergrepp i månader och år, vara helt omedveten om detta i flera år eller decennier och därefter med hjälp av psykoterapi återfå minnen av övergreppen? Många svenska psykologer, psykiatrer och psykoterapeuter tror det och ägnar sig åt att försöka förmå människor med olika psykiska problem att erinra sig sådana bortträngda övergrepp.

I den artikel som inledde debatten om sexuella övergrepp (15/1) hävdade jag att tron på bortträngda och återvunna minnen saknar vetenskaplig grund, att sådana "minnen" i själva verket uppkommit genom terapeutisk suggestion och att terapi som går ut på att få fram bortträngda minnen är psykologiskt kvacksalveri.

Ingenting av det som framkommit i debatten ger mig anledning att mildra denna formulering. Tvärtom framstår är det som ännu tydligare att förespråkarna för bortträngningsteorin saknar argument. Det enda man haft att anföra är personliga bekännelser (Ohlander), irrelevanta anekdoter (Christianson) samt ren bedräglighet som Christiansons hänvisning till studier som inte existerar. Det behöver kanske understrykas att de olika åsikterna om bortträngning inte är ett uttryck för en psykologisk skolstrid. Biologiskt orienterade forskare och läkare som Per Södersten, Henning Beijer och Christoffer Gillberg, eklektiker som Jan-Otto Ottoson och psykoanalytiker som Lagerlöf har i stort sett samma uppfattning

Att debatten kommit att fokusera på just bortträngda minnen, beror inte på att dessa skulle vara särskilt viktiga utan på att de är särskilt tydliga. Övergreppsanklagelser som involverar bortträngda minnen är ju med största sannolikhet falska, eftersom bortträngning antagligen inte existerar. Andra fall av påstådda övergrepp, som inte involverar rena orimligheter, är däremot ofta mycket svåra att bedöma för en utomstående. Ingen har ju förnekat att sexuella övergrepp mot barn förekommer eller att de skulle vara allvarliga. Det förhållandet att det har varit så lätt att sprida vanföreställningar om bortträngning bland psykiatrer, psykologer och psykoterapeuter och så lätt att i domstolar och inför socialtjänsten vinna tilltro till anklagelser som med största sannolikhet är falska, är dock ägnat att undergräva förtroendet för såväl rättssäkerheten som för svensk psykiatri och psykologi även när det gäller andra typer av sexuella övergrepp.

Det kan idag inte råda någon tvekan om att ett stort antal oskyldiga människor har misshandlats på det mest skandalösa vis av vårdapparaten och rättsväsendet, därför att alltför många människor har låtit sig förledas av de ogrundade myterna att sexuella övergrepp är mycket vanliga, att de kan bortträngas ur medvetandet, att de ger upphov till åstörningar, multipla personligheter och en mängd andra psykiska problem som kan uppträda flera decennier efter övergreppet, att det är svårt att genom suggestion skapa falska minnen och att det är viktigt för ett övergreppsoffers psykiska hälsa att gärningsmannen straffas med social utstötning och ett långvarigt fängelsestraff.

Ansvar för denna bisarra mytflora och för den hysteriska häxjakten på påstådda förövare vilar naturligtvis i första hand på de psykiatrer, psykologer och psykoterapeuter som saknat professionell kompetens att skilja mellan vetenskaplig kunskap och trendig mytologi och som behandlar patienter utifrån ogrundade vanföreställningar. Ansvar vilar också på de kolleger som varit för fega eller liknöjda för att säga ifrån om galenskaperna. Allvarligt är också att många psykologer och psykiatrer tror sig besitta en på klinisk erfarenhet grundad förmåga att avgöra om människors berättelser om övergrepp är trovärdiga och gärna inför domstol gör uttalanden om vittnens trovärdighet. Vetenskapliga studier på området visar dock att en sådan klinisk blick inte finns. En egendomlighet i

debatten har varit alla försäkringar från psykologer om att deras verksamhet vilar på vetenskaplig grund och att felbehandling kanske kan förekomma i USA där vem som helst kan kalla sig terapeut, men att en svensk legitimation är en garanti för professionalism och för att svenska psykologer aldrig skulle kunna tänkas inducera falska minnen eller framföra grundlösa påståenden i domstolarna.

Det ligger dock nu i öppen dag att legitimerade psykologer och psykiatrer varit medansvariga för ett flertal fall av kvacksalveri, där falska minnen inplanterats hos patienter. Det är också klart att ogrundade föreställningar om sexuella övergrepp och om bortträngning av traumatiska minnen sprids av universitetslärare i psykologi för att inte tala om alla kurser för socialarbetare, nämndemän och anställda inom sjukvården. Så länge detta kan fortgå framstår försäkringarna om psykologkårens professionalism som rent löjliga. Incesthysterin är fortfarande en skamfläck för svensk psykologi och psykiatri.

Ansvar för häxjakten vilar också på socialstyrelsen, som dels har finansierat och stött en verksamhet där människor under väckseliknande former rullar runt på madrasser och suggererar varandra att minnas sexuella övergrepp, dels har gett spridning åt oseriös litteratur på området, dels har givit ut egna skrifter med ett grovt vilseledande innehåll som bla helt grundlöst misstänkliggör föräldrar till psykiskt sjuka barn, samt slutligen har underlåtit att sätta stopp för de terapeuter, psykologer och psykiatrer som ägnar sig åt en ovetenskaplig och samhällsfarlig verksamhet.

Det som nu behöver ske är att socialstyrelsen tar sitt ansvar som tillsynsmyndighet. Detta betyder bla att man omprövar sitt stöd till den oseriösa information som nu sprids om sexuella övergrepp, att man drar in sina egna allmänna råd och att man gör en noggrann utredning av den verksamhet som bedrivs av läkare och psykologer på detta område. Skulle man inte göra detta bör ledningen för socialstyrelsen bytas ut.